

FEST, csütörtök, június 13-án, 1861.

I. évfolyam.

24-ik szám.

MAGYAR IZRAELITA.

Előfizetési feltételek:

Pesten házhoz hordással, v. vidékre bérmentesen megküldve:

Félévre 3 frt o. ért.
Egész évre 6 " "

Előfizethetni a szerkesztőség s minden cs. k. postahivatal, s minden könyvkereskedőnél.

Hirdetmények ára:

2 hasáku jettit sorért, egyszeri hirdetéssel

10 kr., többszöri hirdetéssel 7 kr. osztr. értékben.

Megjelenik minden **csütörtökön.**

Felelős szerkesztő, s kiadó-tulajdonos:

Dr. ROKONSTEIN LIPÓT,

RABBI.

(Szerkesztői iroda: Roubach-utca 1. sz. 1. emelet.)

PEST, 1861.

NYOMATOTT IDŐSB POLDINI EDE ÉS NOSÉDA GYULÁNÁL, papnöveldetér 7. sz.

☛ T. c. pártolóinkat ☛

ezennel újra bátorkodunk felkérni, előfizetésükkel minél előbb sziveskedjenek járulni, minthogy a drága „bélyeg“ s a tetemes nyomtatási költség miatt egyáltalában felesleges példányokat nem nyomathatunk. A későbbben érkezőknek majd teljes számú példányokkal nem fogunk szolgálhatni.

Figyelmeztetjük a t. gyűjtőket arra is, hogy minden 10 példány után egy tiszteletpéldánnyal kedveskedünk.

Volt szerencsénk egy kitűnő expeditort is megnyerni.

A pénzek s irományok e cím alatt: „Magyar Izraelita“ szerkesztősége Pesten, Rombach-utca 1. sz. 1. em., beküldendők.

Pályázat.

A pápai izr. 4 osztály elemi főiskolában f. évi október első napjával négy tanítói állomás betöltendő, és pedig : kettő 500—500 frt és kettő 400—400 frt évi fizetéssel.

A pályázók között, kik elegendőképen okmányolt folyamodásaikat f. évi augusztus hó 1-jéig „a pápai izr. hitközség eljárásához“ beküldjék, csak azok reménylhetik a pálya elnyerését, kik kellő főelemi tanítói képzettséggel bírván a héber és magyar nyelvbeni tökéletességet — minthogy ez utóbbi egysz. rsmind tanítási nyelvnek használtatik — kimutatni képesek; egyébiránt a német nyelvbeni jártasság magától értetődik.

Pápán, az 1861-ki június hó 9-én tartott tanácsgyűlésből:
Kövesdi Mór, jegyző.

MAGYAR IZRAELITA.

Miért és mivel küzdött a zsidó?

Tekintettel a jelenleg uralkodó eszmékre.

I.

kórtan az éptanon alapul.

Ez nemcsak a tudomány, hosszas elmélkedés és buvarkodás eredménye, hanem maga a természet ösztöne is erre figyelmeztet, jelöli ennek következettségét.

Alig kezd üdülni a beteg, alig enyhülni szenvedéseinek sulya, már visszaemlékezik nyavalyájának eredetére, elpanaszolja az elkövetetett hibát, mely azt előidézte; de egyszersmind futó tekintetet vett önereje, a gyógyszerek s az orvoslási módra, megismerendő az okokat, mik a kórt tőle elháríták és ép létét visszaadák.

A zsidó nép majd két évezred óta nehéz nyavalyában fekvék, betegágya a világ kerek sége vala; mostan üdülni kezd, szünetezni sulyos és hosszas szenvedései: méltó tehát, hogy visszapillantson az évek hosszú sorára, hogy nyomozza nem annyira mitől, hanem miben sinlődött, minem ü vala nya-

valyája, vagy miért kellett neki szenvednie, küzdenie; aztán mi által javult, mik valának a gyógyszerek s üdítő erők, vagy minek segélyével küzdötte le szenvedéseit: látni fogjuk, hogy mindazon nagy eszmék, melyek évezredek át utat törve magoknak az előítéletek torlaszain, végre az emberiség erkölcsi érdekének színvonalára emelkedtek, a zsidót elejétől fogva a küzdelemben vezérelték, biztatták a szenvedésekben, s edzették és lelkesítették a végdiadalig.

Thukydides azt szokta állítani Themistoklesről, hogy ez mindig képes a multból a jövőt jósolni. Mert a történelem végtelen tenger; kinek tehát bátorsága van, abban buvárokodni, — mélyéből bizvást gyöngyöket merit.

A mult a forrás, van tehát folyása is, s ez: a jövő, mely az idő medrén átkanyarodik, mig végre az örökletbe szakad. A jövő a multtal összeköttetésben áll mint a szó a gondolattal; az ok, amaz a következmény. Mely nemzet vagy népnek léte tehát az emberiség nagy eszmében gyökerezdik, ennek jövője, miként gyökere, örökkévaló.

Bár fosztassék meg a törzs koronája, galyai és ágaitól, bár sujtassék le, vágassék ki, majd új ágakat hajt ismét s idővel a volt egynek többen foglalják el helyét.

A zsidó nép három ezer évnél tovább

szerepel a világtörténetben; de multja nagyrészt hasonlít sötét éjhez, midőn csak imitt amott pislog egy jobb remény tétovázva világitó csillaga, történelmének egész égboltozatán végtelen rideg komorság terül el. E nép azonban el nem veszett, most is fenáll, él; sőt a történet nem mutat fel korszakot, melyben e nép részt nem vett, vagy befolyással nem birt volna a világesemények fejlődésére, vagy a historia mozdonyában a gépezetnek ő nem képezte volna egyik alkatrészét. Mert a zsidó nép eszme népe, léte eszméken alapul, eszmékért türt, eszmékért szenvedett.

De mik valának ezen eszmék?

Rendszerint a felelet erre az: a kijelentett vallás, az egyistenségbeni hit!

Ez azonban tévedés!

A valódi Istenhit végtelen; tehát kereséül nem szolgálhata véges eseményeknek.

A valódi Istenhit az eszmék világában az, mi a testekében a nap, valamennyien körötte forognak, hozzá vonzódnak.

A valódi Istenhit tehát a kiválasztott népre nézve csak a suly- és támpont vala; de küzdelmének tárgya: a szabadság, nemcsak az állami, hanem inkább az egyéni szabadság a közerkölcs magasztas tanainak alapján, melyek őrei annak, hogy a szabadság fejtelenséggé, szabadossággá ne fajuljon, amaz erkölcsen, mely a szabadságnak a társadalomban egyedül lehetséges módozatait adja, — azaz: az emberi jog s törvény.

Hogy erről meggyőződünk, kérdezzük a történetet, nyomozzuk a forrásokat!

Még mielőtt az ős zsidó nép államot alapított s alakított, még Sinaj sivatagjában, s még mielőtt számára a törvény adatott, az emberi jog, az általános egyéni szabadság feltétele, az egyenjogúság, mintegy társas életünk alapelvéül el volt fogadva. Móz. 2. k. 12. r. 49. v. parancsoltatik így: „Egyenlő törvény legyen mind a benszülött,

mind az idegen számára, ki köztek tartózkodik!“ — *)

A társadalom némi szervezéseül Jethró indítványára egy bizonyos igazgatási rend hozatván be, olvassuk ugyan Móz. 2. k. 18. r. 25. v. „Mózes választá az egész Izrael közül derék férfiakat s rendelé őket a nép fölibe ezredesek, századosok, ötvenesek s tizedesekül“ azonban Móz. 5. k. 1. r. 13. v. világosan mondatik: „Jelöljetek ti ki magatoknak nemzetségték szerint bölcs, értelmes s tekintélyes férfiakat, majd aztán elöljáróitokká teendém.“ — Ebből kitetszik, hogy a népszabadság ma annyira magasztalt elve: a hatóságok szabad választása, már akkor is zsidó elvala.

A törvényhozásnak az ismert tiz szent parancsolat szolgálja alapjául, mely erkölcselvek nélkül semmi társadalom, semmi állam nem létezhetik. Ezeknek első igéje pedig hatályljal emeli ki: „Én vagyok az öröklétű Istened, ki téged kihoza Mierájim földéről, a szolgálás házából.“ M. 2. k. 20. r. 2. v.)

Rabbi Jochanan ben Zakáj azért nagy büntül tekintti, valakinek szolgálilag hódolni, azt mondván: „Izrael gyermekei Isten szolgálói. (Móz. 3. k. 25. r. 42.) de nem emberek v. szolgálk szolgálói. (Kidusin 22. b.)

E magosztos vezérely: az erkölcsiesség eszméjén alapuló egyéni szabadság, vagyis: az emberi jog s törvény szilárd sarkkövéül is szolgált az ős zsidó állam alakítása s alapításának.

De erről majd közelebb! —

Dr. Rokonyi.

*) Szolgáljon az egyszersmind feleletül azoknak, kik nem szünnek meg azt állítani, hogy hitfelekezetünk hitel-vei a felebaráti szeretettet csupán hitrokonainkra szorítják.

P e s t, június 12-én 1861.

Alkotmányos országban minden egyes polgár felett áll egy oly bíró, melynek ítélete ellen nincs felebbezés — a közvélemény! Oly ítélet ez, mely az erkölcsi világban életet és halált oszt, mely a közéletben egekbe emel és a sárba tapos.

Ha tehát minden egyes emberre nézve főszükség az, hogy e korlátlan hatalmu bíró előtt feddhetlen tisztaságban álljon, annyival inkább áll ez egész néposztályokra, hitfelekezetekre nézve, midőn élethalál-ítéleteket várva jelennek meg a törvényhozás előtt.

Hitfelekezetünket e bíró előtt bizonyos oldalról folytonosan vádolják, s a közvéleményt a rossz akarat által szított, és a butaság által felkakolt előítéletektől megóvni, tehát főfeladatunk,

Tudjuk, hogy ez előítéleteket az ész okaival megcáfolni a sajtónak, s némileg épen ezen lapoknak kötelessége, vannak azonban oly annyira inficiált zsidógyűlölők is, kiken az ész fegyverei nem fognak és kiket csak a tények fognak elhallgattatni.

Érdekünkben van tehát, a mennyire hatalmunkban áll, azon tényeket, melyek az előítéletek fonákságát egész valójában kitüntetik, nyilvánosságra hozni.

Ezen okoknál fogva bátorodunk e lapok olvasóit az „Izraelita Magyar Egylet“nek a hazai hitközségekhez e napokban intézett körlevelére figyelmeztetni, mely e tekintetben nagy horderejű kezdeményezés.

A „Magyar tudós Akadémia“ elrendelte t. i. országszerte a statisztikai adatok összegyűjtését, és ezzel hitfelekezetünkre nézve a nevezett egyletet bizta meg, mely tehát az egyes községeket a szükséges adatok beküldésére érintett körlevelében felkérte.

Ezen adatok által különösen két előítélet cáfoltatnék meg véglegesen, mindkettő hatalmas érv elleneink kezében.

Első az, hogy az izraeliták e hazában csak a kereskedés könnyű foglalkozásaiban élnek, de sem a földművelés, sem a nehezebb mesterségekre sem nem képesek, sem nem hajlandók.

Másik az, hogy az izraeliták magyarok lenni nem akarnak, s e hazában a német elemet képviselik.

Az érintett statisztikai adatok mindkét irány

ban végleg felvilágosítandják a közvéleményt úgy aziránt, hogy a hazai izraeliták, hol a helyviszonyok megengedik sem a földművelést, sem az ipart, sem a szép művészeteket, sem a tudományos életfoglalkozásokat el nem hanyagolták; úgy aziránt, hogy az izraeliták nyelv tekintetében csak a természet törvényét követvén, az egyes vidékekben uralkodó nyelvvel élnek, s nemzetiségre nézve kitűnőleg magyarok, de a versenyt a többi hitfelekezettel (talán a helvét hitvallásuk kivételével) minden esetre kiállják.

Ezért hiszszük, hogy az „Izraelita Magyar Egylet“ érintett körlevele közérdekű, s azért bátorodunk az összes értelmiséget felkérni, hogy a vállalat gyors sikeresítése érdekében a községekre buzditólag s hol szükséges ellenőrködőleg hatni sziveskedjék. *)

Mezei Mór.

P e s t, június 9-én 1861.

Sok szépet szebbnél olvastam már arról, hogy mit tegyen a zsidó a kiengesztelődési cél elérésére a keresztény irányában; de nem emlékezem arra, hogy valaha olvastam volna, mitevő legyen a keresztény a zsidó irányában, vagy, a mi nézetem szerint még fontosabb, mit tegyen mindegyik fél e cél elérésére a maga irányában, hogy ezáltal megkönnyebbíttessék mindkét fél részére a testvériség üdvös munkája. Pedig ha valaki utnak indul valami ügyet a távolban elintézni, multhatatlanul szükséges, előbb családja körében mindent rendbe hozni, nehogy gondja kénytelenitessék két irányt venni és majd ide — majd oda tévelyegni. Legyen tehát megengedve, hogy nézetemet a felől kimondhassam, hogy mit tegyen mindegyik fél az érintett cél elérésére a maga irányában, majd kitetszik az is, mitevő legyen az egyik a másik irányában.

Véleményem szerint a keresztény főteendője az, hogy keresztény legyen, azaz: hű követője vallása alapelvehez, mely azt parancsolja: „Szeresd felebarátodat mint tenmagadat.“ Mert, ha felebarátját szeretendi, akkor a keresztény magyar

*) E közérdekű tárgy buzgó felkarolására hitsorsosainkat mi is részünkről felkérjük. T. levelezőinket kérjük, hogy a községeknek e tekintetbeni eljárásáról minket időről időre értesíteni sziveskedjenek S z e r k.

a zsidót, ki nem fele, hanem egész barátja. annyi-
val inkább fogja szeretni.

A keresztény keresztény legyen és
bocsásson meg ellenének, mire mindennapi imájá-
ban hivatkozik, midőn Istenhez bűnbocsánatért ese-
dezik; mert, ha azon ellenének megbocsátani tanu-
land, a ki nem régiben vétett ellene, akkor nem
gyülölnödi a zsidót azért, hogy elődjei 1861 évvel
ezelőtt ellene vétettek, mi bizony már régen történt
s ideje lenne már a kicngesztelődésnek.

A keresztény keresztény legyen és
fontolja meg, hogy vallása a szerénységet is mint
jambor tulajdont ajánlja; mert, ha e szép tulajdont
sajátjává teszi, akkor nem vetendő meg azon nép-
fajt, melynek köréből választatott megváltója, mi
jele, hogy az Isten a többi előtt nagy előnyre mélt-
tatta.

A keresztény keresztény legyen és tisztelje
azt, mit minden vallás kivétel nélkül tisztelni pa-
rancsol, t. i.: az öregséget, mert, ha e teendő-éggel
megbarátkozandik, akkor nem megvetni, hanem
tisztelni fogja azt, ki a legrégebb imádója az Egy-
istenségnek, és kiről azt is lehet állítani, hogy ő az,
ki az igaz Istenhit világát meggyújtotta, melynek
sugarai még most is földünk mindkét hemiszfáját
környezik.

Ime, elmondtam a legszükségeseket a ke-
resztény teendőiről a maga irányában; nézzük most
mítévő legyen a zsidó az érintett cél elérésére a
maga irányában! De itt csak röviden, habár vilá-
gosabban, kimondom az e feletti véleményemet,
mert itt sem mondhatok egyebet, mint: a z s i d ó,
z s i d ó l e g y e n. Azaz: ragaszkodjék vallása szent
törvényéhez, mely neki mindent tilt, a mivel vádol-
tatik, s akkor a vádak is majd megszűnnek. Ne fe-
ledkezzék meg a Talmud azon bölcs életszabályá-
ról, mely azt köti szívére, hogy mindenben a hon
szokásaihoz alkalmazza magát. A magyarzsidónak
tehát nyelve: magyar legyen, a magyar zsidó szíve:
magyar érzelmi legyen, a magyar zsidó imaházai-
ban: magyar ima és magyar szónoklat legyen, a
magyar zsidó tanodáiban: magyar oktatás legyen,
a magyar zsidó ruhája: magyar legyen, a magyar
zsidó honszerelme: örökre el nem oltható magyar
szerelmi láng legyen, és pedig azért, mert vallása
ajánlja, tanácsolja és parancsolja.

R o s c n z w e i g S a l a m o n.

Servezési ügy.

P á p a, május 30. 1861.

Főtisztelendő szerkesztő ur!

Bocsásson meg, miszerint ígéretemet, hogy
néha-néha majd Pápáról is irok valamit, még eddig
be nem váltottam, sőt majdnem beteljesült rajtom
„nem irok, nem olvasok — én magyar zsidó va-
gyok,“ azonban legyen meggyőződve, hogy ekko-
ráig nem is volt sok nagy érdekes írni valóm;
mostan is csak becses lapjának 20. számában dr.
Beck ur által indítványozott, a magyar zsidóságot
illető terve folytán akadt szerencsém nézeteimet e
felül drága hitsorsosaimmal közölni.

Tudjuk tapasztalásból, hogy bár miféle terv
vagy szépen kicifrált vázlat, ha eleibénk tartatik,
legelső láttára nagyon is szokta szemünk figyelmét
elragadni; de ha megvizsgáljuk és azt látjuk, mi-
szerint az építész terve készítésnél vagy a térmér-
téket, melyen építnie kell, nagyobbra számította,
vagy pedig a vállalkozó tehetségeivel, erejével és
egyek körülményeivel meg nem ismerkedett, akkor
nem mondhatunk egyebet, mint: szép a terv, de
nem kivihető.

Dr. Beck ur terve igen is szép, egyes felosz-
tása és összeállítása, melyből az tűnik ki, hogy nem
akar sok hivatalt osztogatni, még dicsőnek is mond-
ható; de sajnálom, hogy dr. Beck ur az elavult, de
általánosan begyökeresedett elvekkkel jobban meg
nem ismerkedett, és át nem látta azt, miszerint már
érett a gyümölcs ugyan, de a sok hasztalan ága-bo-
gákkal körülvett kerítése miatt nem férünk a fához,
— a t é n y h e z, mert rövid a nap sok a teendő, de
hanyagok, igazabban — gyávák az erre hivatalos
napszamosak.

Nem akarok egyes boncolásokba bocsátkozni,
mint p. o. dr. Beck ur már első vázlatában a rabbit
csak a gondnok mellé kívánja helyeztetni, hanem
először is csak azt kérdelem, h o g y a n, m i k o r é s
k i á l t a l l é p j e n é l e t b e i l y s z e r v e z é s? Mert vall-
juk meg őszintén, igaz hogy felébredtünk, de még
folytonos gyermekkorban vagyunk, könnyű rontani,
pedig nehéz tartósan építeni. — Igenis olvasunk
innét onnét új előjárásági választásról, sőt nyom-
ban egy rabbi — vagy tanítói — kergetésről, de
újabb korszerű és üdvös szüleményekről egy szót

sem, — és oka nem más, mint hogy gyermekkorunk felül nincsen senki, a ki kellő oktatást adna.

Másodszor, igen is szép dr. Beck ur vázlata, már a kiosztandó „titulusok“ tekintetéből is. De kérdem, valljon azokkal a régibb vagy újonnan aplikált rabbikkal, kik a Talmudot igen, de a magyar nyelvet sem szóban — sem írásban nem bírják, mi történjék?

Legislegelé egy egyenformaságra van szükségünk, az elnevezés akár rabbi, akár gondnok vagy senior mit sem segít rajtunk; maradjunk inkább hajdani nevünknel „Khile“ gyűlekezeti; legyünk mindenhol csupa egy egyházi vagy vallástestület, hanem léptessünk életbe Pesten — mint hazánk fővárosában egy öt vagy hét jeles magyar rabbikból álló telhatalommal felruházott, de egyszerűs mind felelős konszisztóriális széket, kellő irodai tisztekkel, ezek fölött legyen egy magyar, de főképp a magyar-rhoni zsidók ügyében tökéletesen beavatott és annak idejében a m. magy. oktatási miniszteriumnál ügyünk képviselésére referens minőségben működő országos rabbi. Ezeknek:

1-ször hatáskörük összes Magyar-, Erdély-, Dalmát-, Tót-, Horvátországban zsidóságra terjedjen.

2-szor az esketés, temetés, a nyakönyvvezetés, és egyéb egyházi s vallástársadalmi ügyekre nézve, mint főképpen az isteniszteletre nézve, általuk egy egyenformaság kidolgozandó és minél előbb életbe léptetendő.

3-szor iskoláink kizárólagosan azok által rendezendők és vizsgálandók.

4-szer adassék ezen konszisztóriális székek azon jog, mely elkerülhetlenül szükséges volna, — hogy a rabbik és tanítók csak onnét neveztesse nek ki. *)

5. Legyenek mellettök világiak is, kik a tanácskozásokban is részt vegyenek, egyenjogú szavazattal bírván. Így az anyagi (pénz) és szellemi (intézetek) befolyás egymást ellensúlyozná, és a zsidó-magyarságot a más felekezetűekkel legalább egy szinten tartaná.

Egy szóval legyen mindenkéltte egyenformaság, mert csak így reményelhetjük bizton, hogy

ily gyermekkorból egy Isten és ember előtt tetsző tevékenységre nem sokára átmehetünk.

Kövesdi Mór,
a pápai izr. vallásköztség jegyzője.

Iskolai és nevelési ügy.

T a b, május 27-én 1861.

Főtisztelendő szerkesztő nr!

Becses lapjának 20. számában a héber magánhangzó jelek eredetének írásbeli előadását, egyszerűs mind felhívást ezen jelek átalakítására olvasók. Távol legyen tőlem, tiszt. cikkirónak vezércsilagául szolgálni, attól is mentsen Isten, hogy vitát vagy cáfolatot idéznék; hanem azon hibás véleményyt, hogy a Talmudban előforduló „ál tikrá“ szerkesztőinek a nyelv olvasás módja felől eltérő nézeteket bizonyítaná, tisztába hozni s megigazítani óhajtjuk. Hogy az ugynevezett Mászoriták közvetlenül a Talmud befejezése után, a 8. században a syriaiak példáját követve, ezen jeleket szokásba hozták, senki sem vonhatja kétségbe, de abban, hogy a Talmud szerzői az olvasás módjában eltérő nézetük volnának, bizony senki sem fog t. cikkiróval egyetérteni.

Mivelhogy állításukból „én hamidrás jocé“ .. elegendően látható, hogy ők is oly jártasok valának a helyes s értelmes kiejtésben épen mint mi, és hogy a Szentírás magyarázatában eltérő nézetek sem lehettek; a mi pedig az „ál tikrát“ t illeti, bölcsseink nézete szerint az, hogy a Szentírás többféle képen magyarázható, tehát valódi értelmén kívül még bizonyos erkölcsi tanulságot is vonhassunk.

Állításom megerősítésül s hitelesítésül szolgáljon következő mondat: „Vejeszéd tihje ál azénecha, ál tikrá azénecha-élá oz necha, melamed seim foma dávár meguná, sejiten ecbao leozná. (Keszubot p. 5.) Ebből kitetszik, hogy az egyszerű magyarázaton kívül, erkölcsi tanulmányt is akartak eredményezni. *)

A kérdéses jelek átalakítását illetőleg azt hiszem, hogy lehetetlenség s kivihetlen, minekutána minden környéken, hol zsidó léteznek; imakönyvek s

*) Ez a községek autonómiaja ellen volna. T. cikkirő alkalmasint csak a hathorah — a lelkeszi oklevéllel való felruháztatást érte. Szerk.

*) Minden esetre kitetszik, hogy a pontozások v. magánhangzók akkor nem léteztek; különben nem ferdítették volna el a szavak helyes olvasását. Szerk.

bibliák új kiadására szert kellene tenni, a mi pedig semmiképen nem léteztülhet; ezen vállalatra a bölcsek tanulságos szavai igen alkalmazhatók: „ál tomár dávár sei efsár lismoá seszofo lehisameá.“

Vogel Ignác.

Könyvészet.

Beküldetett: „A honfi kesergése gróf Teleki László országgyűlési követ halála felett. Irta s a b.-csabai izr. templomban 1861. május 30-án tartotta Klein Mór főelemi tanítás jegyző“. A szép gondolatok e kis alkalmi beszédben hazafiságtól ömlenek, a nyelv tiszta és kifejezésteli. Örvendünk a magyarzsidó homiletika ez öregbedésén.

N.—

Beküldetett: Előfizetési felhívás „Könyvek és Mosolyok“ című költeményfüzérre, ifj. Ziehermann Jakabtól. Ára 1 frt; diszkötésben 2 frt o. p. A t. szerző — úgy látszik — e füzért könyvkereskedésbe nem bocsátja, azért kéri fel a t. ivtartókat, hogy ezeket július 1-jéig Telegdi K. Lajos könyvkereskedésébe Debrecenbe küldjék, minthogy a mű october 1-jén már meg fog jelenni. —

Elhunyt nagy hazánkfia gr. Teleki László emlékéért a pesti izraelita község is megünnepelte.

Ha az utókor nem emelendne is szobrot ezen páratlan hazafinak, minden érenél a késő századokra is tartósabb emléket szerez neki azon köztudat, hogy ő csak is igazságért szenvedett és küzdött. —

Folyó hó 6-kán a pesti izraelita imolában is megtartatott az örök emlékünkből maradandóért a gyász isteni tisztelet, és pedig oly nagyszertűen és fényesen mint az a nagy halotthoz méltó volt.

Az egyetemi ifjuság, mely magát e célra legnagyobb készséggel önmaga felajánlotta, a rendet példásan fenntartá az igen tágas egyház az esős idő dacára már 9 óra előtt csaknem a zsufolásig megtelt.

Pont kilenckor testületileg jelent meg a képviselőház és a számára fentartok helyeket elfoglalá.

A nemzet képviselőinek megjelenése magasz-

tos benyomást tett az összes jelenlévőkre, annyival inkább, mert tudva volt — hogy az eljövétel — minthogy a képviselőház e végből ülését elhatalasztani kénytelenített, áldozatba került.

Az ünnepélyt héber és magyar ének nyitotta meg, és a jeles főkantor és kar megható és ájtatosságra indító éneke a hallgatóságra látható benyomást tett:

Az ima után ft. Meisel főrabbi ur fényes, az elhunyt szelleméhez méltó szónoklata ragadta el a nagyszámu hallgatóságot.

A szónoklat után a kar ismét szívreható imát énekelt, és végül halhatatlan költőnk „Szózata“ énekelte az egybegyűlt fényes közönség által.

Az „Izraelita Magyar Egylet“ is testületileg vett részt az isteni tiszteletben.

Midőn a közönség az egyházból távozik nem beszélt másról mint Telekiről — és ki is esodálkoznék ezen? Nem volt-e ő egyike a legelsőeknek, kik e nemeskeblű nemzat között azon magasztos elvet hirdették, hogy ez országban kiki valláskülönbség nélkül részesüljön a megnyerendő és kivándó szabadságban? És e tiszta erkölcsű nép szívében élénk viszhangra talált ama fönséges eszme. Innen — még azonkívül onnan, hogy hazánknak egyik legnagyobb fia volt, magyarázható azon szent ragaszkodás, melylyel az Izraelita Telekihez viseltetett és most emlékéhez viseltetik.

Vigasztaljuk tehát magunkat azon régi példabeszéddel „Szerette őt Isten, hogy ifjan vevé el.“

Tencer Pál.

Levelézések.

Győr, június 2-án 1861.

A „Magyar Izraelita“ 20. számában megjelent az igazgató-tanítói hivatal a t. isk. bizottmány általi fölfüggesztését tárgyaló cikkemben azt mondtam, hogy az említett hivatal „a volt s oproni helytartóságtól a községre ráerősztolt“ — és felsőbb helyről rántuk máltatott. Az ellenpárt, mely csak ellen szenvvel és szinleg beegyezett ama célszerű, az iskola további üdvét föltételező végzetbe, ezen mondtamban megbotránkozott és újra emelte hydrafejét. — Mily szörnyű, a község loyalis életét ve-

szélyeztető vétek; mily vakmerőség, a vért jéggé dermedt szemtelenség; a volt magas soproni helytartóság romba dült abszolút parancsai ellen oly merész arccal kikelni! Ha netalán Sopronban a bukott rendszer zsoldosai megint visszahelyeztetnének, akkor irgalmas istenünk! Legalább 100,000, mond: százezer forint sarcot kell azon hallhatlan bűn lerovására fizetnünk!! Jaj! már borsódik bőrtünk annak meggondolására. De ne féljete, ti böles, óvakodó urak! a holtak még nem támadnak föl; és ha igen, önök semmi felelősséget nem vállaltak föl a tölem aláírt állításomra, és én miattam ne aggódjatok, én rémektől s kísértetektől nem tarték, azok csak gyávákat és a nép bárgyu, buta alsó rétegeit ijesztetik.

De ha ezen ügy komoly oldalát tekintjük, igen fontos eredményei voltak. Mert a volt igazgató tanító reakcionáris pártfele nem csak ürügyül használta azt, hogy dörömböléssel és pórias tombolással mutassa ki neheztelését az illető passzus miatt; hanem igen logikus módon jár el, hogy a többször említett határozatot megsemmisítse s az imádott morva civilisátort hivatalába visszatültesse. Ugyanis a többi szak bizottmányai, kiknek természetesen az iskola intézkedéseiről legtávolabbi fogalmuk sines, szinte elhivattak, hogy az isk. elnököt leszavazhassák, és a rendithetlen jellemű férfit az elnökségről mondott inkább le, mintsem hogy azt tagadná ma el, a mit tegnap belátása és meggyőződése szerint jó és üdvösnek talált s végzet gyanánt jegyzőkönyvbe be is iktatott. — Most szabad volt a vásár. Valami boldogítófele cseh-egyen foglalta el az elnöki széket. Ő és társai eltöröltek mindent, mi nem volt inyökre, s tiporták lábbal, a mi az üdvözítő Thunféle rendelvénnyel ellenszegülésének látszott, s koholtak helyébe olyast, mi még a néhai önkény szolgálainak is dicséretére válna. A tanítókat újra az igazgató-tanító malasztos (!) tutorsága alá rendelték, s annak szeszélyének minden ellenvetés nélkül, állomás-vesztés fenyegetése alatt, engedelmeskedni tartoznak. A tanítók bátorokdtek ugyan ez ellen óvást tenni; de az ujdonsült elnök magas személye azt nyilatkoztatta, hogy ő semmi vitásba nem bocsátkozik, s itt csak: „akarsz vagy nem akarsz“ a kérdés. — De bizony itt még más kérdés is forgott a kockán, az t. i. hogy anyagi jólétét feláldozni, vagy gyáva jellemtelenséget elkövetni. Én az elsőt

választottam, annál is inkább, miután az indulatos ujnök bárdulatlan bánásmódja és durva kitörései által a jövő nem legrózsásb szinnel kecségetet szegény védenecinek.

Hát kérdi t. olvasóm, maga az igazgató-tanító személyesen nem avatkozott-e az őt érdeklő ügybe?

Dehogy nem! Ő lelkesmeretesen futkosott az egyiktől a másikhoz, miként a szorgalmas raj száll egyik virágról a másikra, mézet (olv. mérget) szedendő, és addig gyűjtött s gyűjtegetett, míg annyit halmozott rakásra, hogy elég volt, a szegény magyart, nem Morvában, hanem itt saját hazájában és szülőhelyén állomásából elmozdítani.

K ä s M ó r.

Hold-Mező-Vásárhely, jun. 5. 1861.

Tisztelt szerkesztő ur!

Fájó szívvel ragadom meg tollamat, midőn arról akarok írni, hogy községünkben a népnevelés a legnagyobb pangásban van. Tanodánkat a helybeli iskolafelügyelőn kívül az illető egyéniségek közül egy sem látogatja meg soha. Én, legalább már egy éve, hogy az osztályomban sokat nélkülözve küzdök; az első osztályi tanszoba nagyon szűk.

Ily tanszobába aztán valljon jó kedvvel léphet-e be a tanító és vidám kedélylyel tanithat-e?! Ha az előljáróságnál szükségünket elpanaszoljuk, az iskolafelügyelőhöz utasittatunk; ha ismét a felügyelő urhoz fordulunk, ott ama választ kapjuk: Legyenek jó reményben édes tanító urak majd eligazítjuk a dolgot! — — Igazgatónk nines, kinél panasz emelhetnénk; ha tehát azt ohajtják, hogy községünkben a népnevelés szent ügye hátra ne maradjon, akkor mindenek előtt szükséges, hogy egy korszerű művelt magyar hitszónok állitassék községünk élére, ki az iskolatügyet tudomány és tapintattal kezelve, iskolánknak új életet és üdvös lendületet adhatna.

A tanítókar, valamint eddig, ugy ezután is buzgalommal járand el magas hivatásán; csakhogy az előljáróság is legyen szives megtenni mindazt, mit elmulasztania nem lehet, nem szabad; s akkor bizonyára szebb jövőnek nézhet elé tanodánk.

U n g á r M ó r,
tanító.

Csalóköz-Szerdahely, június 5. 1861.

Mindennap új fájdalmas hangot kell hallanunk valamely izr. iskolának bekövetkezett halála felett. Az okokat is halljuk: vagy pénz nincs, a község szegény, nem bírja az iskola eltartását, mintha a magániskoláztatás ingyen történnék; vagy pedig valóságos vakbuzgóság, mely az iskolában ujitást s okos haladást lát, közbeveti magát s dolgozik alattomban az iskola megsemmisítésén.

Azért akarok példát előhozni az itteni iskoláról.

A helybeli község 500 családból áll, hol a vallásosság s a vallási szertartások általában szigorun megtartatnak. Azért is iskolánkban a vallásra vonatkozó tantárgyaknak az első hely jut; mert majd fele a tanidőnek a héber tantárgyakra fordítatik. Azonban az iskola virágzik és a legszebb előmenetelnek örvend.

Elén áll az ernyedhetlen buzgalmu hazafi Abeles Adolf ur, ki — bár önmagának gyermeke nincs — majd minden idejét és erejét a népnevelés szent ügyének szenteli. E férfi ritkaság az önzés és hasonlóság mostani korában; nélküle tán a mi iskolánk is már az enyészet honába ment volna.

A derék elnök mellett működnek erélylyel Bruck Fülöp és Perlblum Jakab ur. Isten áldása kísérje munkáikat, hogy a mint vetnek, el is arathassák és élvezzék ennek édes gyümölcsét!! —

Schwarz Mór.

Székesfehérvár, június 10. 1861.

A mit már szerencsém volt jelenteni, községünk is sietett folyó hó 2-án héla s tisztelet adóját leróni a haza nagy fiának. A harangok zúgása hirdeté a gyásznapot. —

Lelkes magyar városunk mindenosztályu lakossága fájdalomdült kebellet sereglett délelőtt a ref. egyházba, délután pedig az izr. község imaházába; hol lelkes hiányában Goldhammer Márton községi jegyző, olvasta fel a Ligeti József tudor ur által szerkesztett beszédet. A zsinagóga belső részei gyászjelvényekkel voltak borítva, s mondhatom ezen gyászünnepély egészen oly szépen s nagy-szerűen volt elrendezve, hogy a székesfehérvári izr. községnek, de különösen a rendezéssel megbízott, újjuságnak nevezetesed Halm Jakab. Halm Armin

Wertheim Salamon és Schwarz Jakab uraknak dicséretökre válhatik.

F. hó 6 án új előjáróságot választottunk a városház termében, főelnöknek a volt előjáró Herzog Jakab ur választatott meg ujra.

Szertartási elnöknek Oblat Ignác ur, iskolai elnöknek Ligeti József tudor ur és pénzügyi elnöknek König Jakab ur választatott meg.

Képviselő testületünk 40. tagból áll, mely is már tegnap közgyűlést tartván, kebléből egy 9 tagu bizotmányt nevezett ki, mire dr. Ligeti ur mindnyájunk szivére szólt, a béke és egyetértés mellett lelkesen buzdítván. Mi mindnyájan azt óhajtjuk, hogy a mindenható Isten az ujonnan megválasztott közs. előjáróság s képviselőségre mennyei áldását árássz, hogy köztünk ezentul az egyetértés és béke szelleme trónoljon!!

Rend. Lev.

Országgyűlési szemle.

Június 6-án. A képviselők az izr. templomban gróf Teleki László felett tartott isteni gyász-tiszteleten jelen levén, ez ülés 10¹/₂ órakor kezdődött, melyben a június hóra szóló házi költségvetés 53,990 frttal elfogadtatott, s néhány verifikáció után a jegyzőválasztás történt.

Június 7-én a Deák által a ház asztalára tett felirási szerkezet felett kezdődtek a vitatkozások, s folytatattak 8. 10. 11. és már 12-én belesznek fejezve. A módosítványok nem jelentékenyek. Cime leend csak: Felséges ur! A nemzetiségekről szóló passzus heves vitára került, de a vallások egyenjoguságáé minden vita nélkül elfogadtatott.

A képviselőháznak benyújtott folyamodványok körül kiemelendő a nemes Arad megye által kért, miszerint az Aradra 1848-ban a törvény és jogért vértanukép kivégeztett 13. magyar tábornok országos költségen Aradon nagyszerű emlék állíttassék meg.

Vegyes közlemények.

A m. k. helytartótanács a helybeli izr. minifőtanodánál alkalmazott tanítók közül ketőt, — magyar ajku és magyar születésű — Neumann és

Rosenberg urakat rendes tanítókul megerősítették — a többiek — külföldiek iránt még eddig nem történt intézkedés.

— Szerencsénk volt a községi elemi leánytanodát, mely Groszmann Ignác tanár ur vezérlete alatt áll, meglátogatni, hol is a német ajkuak megmagyarosodása által örvendetes meglepetésben részesültünk.

Igazgató tanár ur buzgó törekvéseit dicsérőleg megemlíteni kedves köteleességünk:

— A „Györi Közlöny“ pápai levelezője arról panaszkodik, hogy ott, dacára annak, hogy a magyar nyelv minden tanodában és magánkörben terjesztetik, a vallástan a gymnasiumi tanulóknak még mindig németül adatik elő. Ugy hisszük, ez nem annyira szántszándékos hiba, mint inkább a hanyagság legszélsőbb foka, minek orvólására az illetőket figyelmeztetjük.

— Arad halad! Onnét ismét kedves hir lepett meg az egyenjogúság sz. ügyében, az ujon alakított váltótörvényesékhez mint ülnökök két izraelita is

elválasztatván, ugyanis: a lelkes és művelt Valfis Pál és derék Blau Henrik.

— Dicsőült gróf Teleki László tiszteletére, az „Izraelita Magyar Egylet“ esütörtökön folyó hó 13-án délutáni 5 órakor saját szállásán (Ujtér 2. sz.) emléktünnepélyt rendez, melynél az egylet elnöke Rózsay József orvostudor ur által leendő megnyitás után, az emlékbeszédet Mezei Mór ur fogja olvasni, Brody Zsigmond ur pedig egy ez alkalomra írott költeményét fogja elszavalni.

A „Pesti Hirnök“öt, az imaházi német szónoklat elleni epés kifakadása folytán, figyelmeztetjük, hogy itt alkalma van magyar szónoklatokat hallhatni.

Az „Izraelita Magyar Egylet“ helyiségeiben f. hó 15-től kezdve minden szerdán és szombaton d. u 5 órakor nyilvános előadások tartatnak a magyar irodalom történeéből, melyekben az egyleti irodában leendő előleges jelentkezés mellett mindenki részt vehet, akár tagja az egyletnek, akár nem az.

Szerkesztői posta.

H. J. urnak V. Palotán. Hozzuk.

H. A. urnak Lovasberény. Jövőben, ha lehet.

S. J. urnak Gödöllőn. Kérjük ezentuli tudósítását.

R. lev. Székesfehérvárott. Nagyon is kérjük kieszközölni, hogy járandóságunkat a t. községtől megkapjuk.

W. M. urnak Belényesben, A jövőben hozzuk és kérjük ezentul is becses közleményét.